

Фісенко Наталія Владиленивна,
аспірантка кафедри політології та філософії,
Харківський регіональний інститут державного управління
Національної академії державного управління при Президентові України,
м. Харків
ORCID 0000-0003-3333-6582

УДК 316.343.656

doi: 10.34213/tp.20.01.31

УПРОВАДЖЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ДІЯЛЬНІСТЬ ОРГАНІВ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ КРАЇН, ЩО РОЗВИВАЮТЬСЯ: ДОСВІД ДЛЯ УКРАЇНИ

Окреслено засади упровадження інформаційно-комунікаційних технологій у діяльність органів публічного управління країн, що розвиваються. Визначено, що дискурс розвитку має конкретні матеріальні наслідки для країн, що розвиваються, зокрема для сфери розвитку ІКТ.

Ключові слова: публічне управління, органи публічного управління, електронне урядування, інформаційно-комунікаційні технології.

Постановка проблеми. Сучасна людська цивілізація переживає новий етап розвитку, пов'язаний з активним упровадженням сучасних інформаційно-комунікаційних технологій (далі – ІКТ). Вони стають невід'ємним елементом майже всіх сфер життєдіяльності людини, зокрема і публічного управління. Наслідком цього стає активний розвиток електронного урядування, що являє собою систему взаємодії між органами влади та іншими суб'єктами публічного управління за допомогою використання електронних або інформаційно-комунікаційних засобів. Зазначене істотно змінює як підходи до розвитку країн у цілому, так і сфери публічного управління, що стає багатосуб'єктним, транспарентним, діалогічним.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню проблематики розвитку електронного урядування присвячено чимало праць як вітчизняних, так і зарубіжних вчених. Зокрема, значний внесок у розроблення цієї проблематики зробили: К. Андерсен, Є. Архіпова, О. Голобуцький, Дж. Данзингера, О. Дмитренко, В. Дрешпак, І. Клименко, І. Лопушинський, Ю. Машкаров, О. Орлов, С. Перумал, А. Семенченко, А. Серенок, А. С. Флак, Дж. Фонтейн та ін.

Мета статті полягає у визначенні засад упровадження ІКТ у діяльність органів публічного управління країн, що розвиваються.

Виклад основного матеріалу. Реформи публічного сектору, зокрема в контексті упровадження ІКТ, можуть упроваджуватися на основі двох моделей, одну з яких можна назвати “універсальною”, що узагальнює кращий досвід розвинених країн у цій сфері, а іншу – “адаптивною”, що намагається врахувати специфіку окремих країн і територій. Різницю між цими моделями може бути описано в рамках філософської дискусії між формами ідеалізму та реалізму. Ідеальна модель є більш загальною і заснована на міжнародній стратегії розвитку зусиль у сфері побудови “цифрового суспільства”, яке засновано на активному і повсюдному використанні ІКТ. Адаптивна модель описується в межах постколоніальної теорії й намагається враховувати контекстуальні реалії країн, що розвиваються.

© Фісенко Н. В., 2020

Підтримуючи необхідність використання адаптивної моделі, шведський дослідник Г. Едгрєн прямо вказує, що розроблені зовні стратегії розвитку часто упроваджуються “на благо багатших націй” [10].

Постколоніальна теорія асоціюється з постструктуралізмом та критичними теоріями суспільних наук у західній філософії. Незважаючи на поширеність серед гуманітарних наук, її ймовірні практичні наслідки для стратегій розвитку країн, що розвиваються, є менш зрозумілими. При цьому всі її представники мають беззаперечний консенсус щодо необхідності упровадження ІКТ в публічний сектор [2].

Відповідно, дослідниками в межах постколоніальної теорії запропонована нова конструкція “ІКТ для розвитку (ІКТР)” (англ. ICTD (ICT for development), яка широко вживається міжнародними агенціями з питань розвитку як інструмент для подолання бідності та прискорення інтеграції країн, що розвиваються, у глобальну економіку.

На першому етапі розвитку електронного урядування увагу акцентувалося на наданні послуг громадянам, комерційним підприємствам, промисловості, електронній комунікації та обробленні документів, а також розширенні прав та можливостей громадян через надання доступу до інформації. Передбачалося, що публічні, зокрема й адміністративні, послуги може бути реалізовано в режимі онлайн, у вигідно розміщених сервісних центрах або через спеціальні урядові портали [3], а пізніше також за допомогою мобільних телефонів – під назвою “мобільне урядування” [8].

Особливої уваги в країнах, що розвиваються, приділялося також збільшенню прозорості та підзвітності органів публічного управління.

В. Вонг та Е. Велч з’ясували, що якість публічних послуг у країнах, що розвиваються, більше залежить від національних особливостей і типу бюрократії, ніж від упровадження ІКТ [19]. При цьому проблеми в забезпеченні ефективності діяльності органів публічного управління мали місце в різних країнах, незважаючи на загальне зростання рівня застосування технологій. Відповідно, якісна внутрішня взаємодія та прозорість можуть мати більшу вагу для країн, що розвиваються, ніж використання технологій без відповідної зміни у прозорості. Таким чином, упровадження суто е-урядування демонструє умовний характер зусиль у процесі побудови ефективного та підзвітнього громадянам публічного сектору.

На думку А. Картера і Ф. Белажера, у країнах, що розвиваються, є своя специфіка упровадження ІКТ в діяльність органів влади. На успішність цього, за їхніми оцінками, впливають політичні, людські, інституційні та інші чинники.

Першим і найбільш вагомим чинником є політичне визнання проекту е-урядування всередині держави серед представників політичної еліти (як національного, так і регіонального рівнів). Успіх проектів у Йорданії та Індії безпосередньо залежав від політичних та національних лідерів, які проявили високий інтерес та віру в переваги е-урядування.

Наступним складником успіху є залучення до реалізації проекту (на партнерських, договірних, підрядних тощо) засадах кваліфікованих людських ресурсів [3; 7; 14]. Деякі з цих залучених партнерів можуть представляти приватний сектор, виступати в ролі постачальників програмної продукції, консультантів, радників тощо. Неабияку роль при цьому відіграє їхнє володіння спеціальними технічними навичками та наявність тривалої стратегічної зацікавленості у проекті.

Однак державно-приватне партнерство не може замінити собою неефективний уряд та урядування. Вирішальне значення для проведення необхідної реорганізації адміністративного процесу має професійна підготовка та підвищення відповідальності конкретних виконавців (працівників органів публічного управління) за реалізацію конкретних функцій і завдань. Тому вкрай важливим є створення належної системи мотивації для державних службовців і унеможливлення використання ними корупційних практик [3; 14]. Зазначене вимагає виділення значної кількості коштів, зокрема і з державного бюджету. Залежність від іноземних ресурсів при цьому істотно збільшує структурні обмеження та негативно впливає на будь-який проєкт розвитку електронного урядування у країнах, що розвиваються [7].

Загалом запровадження е-урядування в країнах, що розвиваються, як показує практика, залежить від багатьох факторів, що відрізняються в різних країнах. Як успішний приклад дослідниками згадується адаптивний підхід, заснований на відповідній моделі [14].

Зокрема, Іран використав цей підхід, що базується на урахуванні національних та соціальних особливостей, під час реалізації стратегічних реформ у публічному секторі. Одним із важливих складників цього підходу є використання стратегічного діалогу, а саме способу організації взаємодії між різними групами, такими як наукові групи, політики, громадянське суспільство, приватний сектор та уряд, метою якого є усвідомлення та ідентифікація спільних стратегічних інтересів [9, с. 126].

Проте, згідно з Ф. Карден, не існує універсального найкращого способу організації стратегічного діалогу [6]. “Кожен випадок є унікальним, а кожна ситуація демонструє власні ускладнення, пов’язані з потребою вибору, пошуком вигоди для осіб, відповідальних за розроблення й реалізацію стратегії”, – зазначає вона.

Ф. Карден зазначає, що будь-який науковець, який хоче вплинути на зміст стратегії, повинен стати учасником процесу стратегічного діалогу. Будь-які зовнішні поради, на її думку, можуть ставити на меті досягнення власних цілей для окремих владних, провладних або опозиційних груп, оскільки вони “базуються на певного роду дискурсі чи парадигмі, яка не обговорюється у процесі стратегічного діалогу” [6, с. 143].

Між тим дослідниками вказується і на можливі ризики, пов’язані з запровадженням стратегічних реформ у публічному секторі, заснованих на постколоніальній теорії.

Перший ризик – це “сліпа довіра” до певного загальноприйнятого підходу, що пропонується “зовнішніми силами”, які раніше, як правило, і були колонізаторами або які представляють їхні інтереси.

По-друге, постколоніальна теорія ставить своїм пріоритетом стратегію розвитку на протигагу історії. Варто зазначити, що сучасне планування розвитку є неісторичним та не бере до уваги структурально-історичні фактори, які визначають та обмежують стратегічні контексти у спосіб, що загалом є не вигідним для країн, що розвиваються. Важливі теми та парадигми досліджень звужуються до безпосереднього періоду або абстрактних теоретичних формулювань, блокуючи національний досвід та традиції.

Третій ризик – пасивність або неготовність до змін виконавців. Зокрема, адміністратори в країнах, що розвиваються, рідко надсилають офіційні запити щодо причин зміни стратегії реформ, її заходів тощо. Між тим отримані

роз'яснення могли б поглибити їхнє розуміння політичного та соціально-економічного контекстів та, імовірно, зменшили б прогалину між завданнями стратегії та практикою реалізації реформ публічного сектору.

Четвертий ризик – бідність населення. “Війна з бідністю” в країнах, що розвиваються, згідно з А. Ескобаром, мала наслідком масове поширення програм кредитування, які супроводжуються в перспективі, хоч як парадоксально, зростанням бідності [11]. А. Ескобар та інші критики зі схожими поглядами пов'язують цей парадокс із відсутністю будь-якого справжнього наміру реформаторів щось робити проти бідності, окрім як брати участь у дискурсивних стратегіях, що посилюють панівні владні відносини та схеми розподілу ресурсів. ІКТ в такому разі позиціонуються лише як найновіша “зброя у війні з бідністю”.

П'ятий ризик – так звана цифрова нерівність, що існує. Говорячи про упровадження ІКТ, багато дослідників вказують на цифрову нерівність у знаннях і можливостях використовувати ІКТ для різних категорій населення, а також в інформаційно-комунікаційній інфраструктурі між різними адміністративно-територіальними утвореннями. Умовно кажучи, існують розриви між молоддю та пенсіонерами, столицею та провінцією, містом та селом тощо.

Між тим поспіх у справі нівелювання наявної різниці створює основу для монополізації ринку послуг у сфері ІКТ, адже тільки великі компанії можуть реалізовувати масштабні інфраструктурні проєкти. Це може бути серйозним викликом для країн, що розвиваються, оскільки вони можуть стати залежними від великих транснаціональних компаній (далі – ТНК), які захоплять весь ринок високотехнологічних послуг.

Практика свідчить, що вдалий та вигідний перехід до інформаційного суспільства вимагає продуманого управління відносинами із глобальним капіталом та ТНК як його представниками. Сьогодні Індію часто наводять як приклад успіху щодо упровадження ІКТ у публічний сектор, але 51 % усіх прямих іноземних інвестицій було спрямовано не централізовано, а залучалося місцевими органами влади.

Показовим є те, що від початку 1950-х рр. серед науковців реалістична парадигма розвитку домінувала над ідеалістичною. Між тим на практиці у більшості випадків “перемагали ідеалісти”. Але відсутність успіху в подоланні цифрової нерівності та бідності помножили кількість прихильників розроблення стратегії реформи публічного сектору на базі реалістичної, або адаптивної, моделі. При цьому змінилося і розуміння поняття “розвиток” та “стратегічний розвиток”.

Е. Валерстайн пояснював, що початкове значення терміна “розвиток” слугувало “експлуатації та отриманню вигоди” з колоній для європейських країн [18], оскільки країнами, що розвиваються, вважалися ті, що поступово збільшували надходження для колонізаторів. Після Другої світової війни термін набув нового значення як феномен, що базується на економічних принципах та підвищенні стандартів життя. Це стало ідеологією девелопменталізму, коли нові держави повірили в можливість власного розвитку шляхом відповідного стратегічного вибору власного шляху розвитку [18].

Стратегічний акцент у парадигмах розвитку в 1980-х рр. змінився з модернізації на структурне пристосування. З поширенням лібералізму, в основі якого було зменшення витрат на державу, досягнення макроекономічної

стабільності та вільний ринок, неоліберальна позитивна економіка посіла чільне місце в аналізі розвитку. Це привело у 1981 р. до формування відомої доповіді Берга із назвою “Прискорений розвиток: порядок денний для Африки”, що визначила розвиток як Програму Структурного Пристосування (ПСП) [16]. Відтоді виплати фінансової допомоги країнам, що розвиваються, було пов’язано з дотриманням високоспецифічних стратегій структурних реформ Міжнародного валютного фонду (МВФ) та Світового банку, спрямованих на лібералізацію ринку та приватизацію державних підприємств. “Світовий банк у Звіті з питань світового розвитку 1980 р. офіційно позначив закінчення тривалого визначення розвитку як економічного зростання, керованого на рівні держави. Відтоді “розвиток” почав означати рівень участі та інтеграції до світового ринку. Поняття “реформа” було також змінено, щоб стерти будь-які конотації з перерозподілом прибутку чи аграрною реформою, та позначити рівень, на якому ринкові механізми мають отримати свободу дій” [Там само].

ПСП ефективно повернули тенденцію до розвитку промисловості, стимулюючи експорт сировинних товарів на основі неоліберальних аргументів на користь “вільного ринку” [Там само]. “Ефективне урядування” було додано до списку умов надання допомоги лише наприкінці 1990-х рр. При цьому фінансовані державні ініціативи у сфері ІКТ стали необхідними для досягнення нових стандартів прозорості та підзвітності як частини порядку денного ефективного управління, прийнятого провідними агенціями з питань розвитку [7]. Важливість ІКТ для моніторингу та контролю в напрямі кращого урядування зробило їх важливим чинником розвитку, у його новому розумінні.

Між тим у 1990-х рр. сталася значна криза довіри щодо стратегій Світового банку та МВФ. Звіт щодо переходу економік від залежності від сировинних продуктів до промислового розвитку містив лише декілька країн Азії, що отримували статус нових індустріальних країн (НІК). Звіт банку за назвою Східноазіатське диво в 1993 р. поставив під сумнів його власні рекомендації в напрямі стратегії вільного ринку, при цьому було визнано позитивні ефекти деяких активних втручань держави в ринок [16]. Це стало початком переходу від неоліберальної ортодоксальності в напрямі Нової інституційної економіки, що враховує роль інституцій та соціальних норм в економічній теорії та практиці публічного управління.

Прийняття можливості провалу ринку “проклало шлях” до реформи в розумінні розвитку та його чинників. Наприклад, Дж. Стігліц запропонував фундаментальні зміни в баченні реформ в умовах глобалізації капіталістичного світу. Він інтегрував ідеї соціального капіталу та неоліберального економічного зростання до Глобальної Програми Розвитку (ГПР) як нового бачення розвитку [17].

ГПР представлено як набір чотирьох принципів, що відбивають стратегічно важливі цінності: довгострокове цілісне бачення, національну відповідальність, державно-приватне партнерство та орієнтацію на результат. Відповідно до такого бачення, банк стратегічно включає громадянське суспільство та приватний сектор до участі у процесах розвитку для збільшення “соціального капіталу”. Головним стратегічним наслідком для країн, що розвиваються, стала нова вимога розроблення Документів щодо стратегії скорочення бідності (ДССБ), що забезпечують втілення принципів ГПР. ДССБ становили частини ГПР, але намагалися враховувати місцеві контексти розвитку. При цьому вимагалось, щоб документи було розроблено у процесі

стратегічного діалогу та щоб вони залишалися державною власністю, а також забезпечували “інструмент управління” для подальшого нагляду з боку Світового банку та МВФ [5]. П. Кембек, до речі, стверджує, що така державна власність є необхідною для урядів із метою упровадження стратегії та її легітиматії по відношенню до громадян та міжнародної спільноти [5, с. 201].

Однак і запропонована модель та розуміння розвитку зазнали критики в сучасних дослідженнях, як такі, що підтримують, а не скорочують бідність та нерівність. Найбільш скептично до ГПР ставилися представники політекономії та конструктивізму.

Вони використали системний підхід для концептуалізації капіталістичної економіки як Світової Системи в історичному часі, щоб пояснити постійність економічного дисбалансу. Зокрема, Г. Мюрдаль звернув увагу на те, що капіталізм вимагає створення та генерує підґрунтя у вигляді резервної робочої сили в країнах третього світу, щоб захистити капіталістичну систему від злетів та падінь та забезпечити їй гнучкість [1]. Розвиток за умов ліберального капіталізму буде, таким чином, більшою мірою ілюзією. А нові “тигрові економіки країн Азії та Японії” виступають доказом того, що успіх мають держави, які не довіряють усе вільному ринку, втручаються в економіку і обмежують вплив великих корпорацій [16; 18].

Безумовно, нерівність є нормальним явищем у капіталістичній системі, оскільки вона забезпечує стимулювання й розвиток підприємництва. Між тим, на думку Б. Файна, держава не має генерувати нерівності. Вона має сприяти рівності, принаймні в тих аспектах, де це можливо [12].

Отже, питання упровадження ІКТ, подолання бідності та цифрової нерівності можна краще зрозуміти, враховуючи соціальні, політичні, економічні, організаційні, технічні та інші чинники, тенденції розвитку світової економіки, публічного управління, геополітики тощо.

Говорячи про перспективні напрями досліджень щодо постколоніальної теорії в межах упровадження сучасних ІКТ в діяльність органів публічного управління країн, що розвиваються, дослідники інформаційних систем виділяють три пов'язаних технічних питання:

1. Локальне адаптування та продукування. Проекти упровадження ІКТ в більшості випадків створено в розвинених країнах для здійснення в країнах, що розвиваються. Теоретичні та емпіричні дослідження при цьому визначили потребу локального імпровізування або адаптування кожного з таких проектів для забезпечення їхньої результативності. Локальне адаптування вимагає локального формування нових інструментів у сфері ІКТ. Таким чином, місцевих користувачів має бути включено до процесів розвитку, а їхній потенціал має бути зміцнено для ефективного адаптування ІТ-проектів в національні системи публічного управління.

2. Балансування між стандартизацією та локалізацією технології. Потреба локального адаптування технологій, що існують, створює відповідну проблему балансування між стандартизацією та локалізацією, коли операції проводяться в різних регіонах та країнах. Забагато стандартизації означає, що технологія може працювати неефективно на локальному рівні, тоді як забагато адаптування веде до високих витрат і може призвести до появи громіздких та несумісних систем. Дж. Браа та К. Гедберг пропонують підхід інтегрування, щоб подолати ці напруги [4]. Інтегрування розглядається як продукування спільних мереж та інфраструктури, починаючи з розроблення

та встановлення інтегративних баз даних, які будуть поєднувати різноманітні відомчі та місцеві системи. Виразним прикладом того, що входить до завдань інтегрування, є поступове зміщення фокусу до створення загальнонаціональних публічно-управлінських мереж на базі сучасних ІКТ.

3. Важливість концептуалізації ІТ-артефактів. Основою ІКТР є так звана концепція “ІТ-артефакту”, де останній розглядається, з одного боку, як унікальний фізичний носій інформації, створений людиною, а з іншого – як елемент програмної системи. Згідно з С. Кореа, вона варіюється від суто технічного підходу, у межах якого акцент робиться на дослідженні впливу артефактів на надання різноманітних послуг, до соціально-технічних моделей, де артефакт розуміється в контексті чинника соціальної системи. С. Кореа досліджує вплив артефактів та поведінки працівників органів публічного управління. Це дозволяє йому вийти на встановлення взаємозв'язку між навчанням ІТ-інновацій та соціальним розвитком у цілому.

Отже, у розглянутих дослідженнях на тему упровадження е-урядування визначено, що проектні конкурси, політичне лідерство, зацікавлене технологіями, сильні навички управління проектами, інтеграція до бюджетних систем, що існують, партнерство з донорами та групами приватного сектору, набуття широкої підтримки для стабільності є важливими факторами успіху. При цьому розроблення програм реформ у сфері ІКТ вимагає аналізу історико-інституційної перспективи розвитку системи управління та соціально-політичного середовища в країнах, що розвиваються. Неврахування історичного та соціального контексту часто виступає причиною політичної та інституційної нестабільності, що негативно впливає на проекти реформ на базі ІКТ.

У той же час урахування історичних та структурних факторів може допомогти краще спроектувати програми реформ, оскільки спочатку необхідно буде зрозуміти, чому реформи не йшли раніше і чому система публічного управління є саме такою. Це може пом'якшити проблему програм створених “на догоду донорам”.

Звернімо увагу, протягом фінансової кризи 2008 р. Світовий банк та МВФ демонстративно не втручалися в розвиток світової економіки країн, що розвиваються, водночас активно рекапіталізуючи або націоналізуючи банки розвинених західних країн, щоб урятувати їхні фінансові системи від колапсу. Між тим до цього всі реформи, що в них проводилися, погоджувалося з цими інституціями. Такі випадки зміни підходу до допомоги та неоднозначності позиції вимагають ретельного оцінювання країн, що розвиваються, переваг та недоліків різноманітних “донорських” програм, що пропонуються. Постколоніальна теорія забезпечує підґрунтя для таких запитів, беручи до уваги подальше домінування в міжнародних відносинах колишніх колоніальних держав, що сьогодні об'єдналися навколо таких структур, як ЄС та Організація економічного співробітництва та розвитку. Утім також обережно необхідно ставитися і до допомоги країн, що стрімко розвиваються, таких як Китай, Бразилія та ПАР, які сьогодні вже готові до виконання ролі “потенційного донора”.

Водночас сучасні західні дослідники звертають увагу на все ще традиційне мислення, клептоманію, відсутність системного та стратегічного мислення чиновників та політиків у постколоніальних країнах, що негативно впливає на результати будь-яких інновацій. Наприклад, Н. Летч і Дж. Керолл наводять приклад проектів упровадження е-урядування, що сприяли покращанню управління дорожнім рухом та наданню ліцензій водіям у декількох

африканських країнах, але при цьому і призвели до ігнорування інтересів багатьох маргіналізованих корінних мешканців, чиї інтереси не було враховано під час реалізації даних ініціатив [15].

Порівняльний аналіз практик упровадження ІКТ в систему публічної влади свідчить про те, що всі системи урядування мають схильність до самоподібності, проте схожі проблеми мають різний масштаб у різних національних контекстах. Перші відчутні прогалини між теорією НПМ та практикою було відзначено в країнах Центральної та Східної Європи, де практики приватного сектору показали свою неефективність. Водночас, на протигагу передбачуваним цілям е-урядування, це сприяло поширенню консультативних моделей урядування та збільшенню участі громадськості у процесах обговорення, прийняття й реалізації публічно-управлінських рішень.

Труднощі в реалізації реформ щодо упровадження сучасних ІКТ відрізняються в розвинених країнах і країнах, що розвиваються, тому що перші справляються з власними проблемами відносно вільно та незалежно, інші ж розраховують на фінансову підтримку, що робить їх залежними від донорів.

Висновки з цього дослідження і перспективи подальших розвідок у цьому напрямі. Успіх реформ публічного сектору, запровадження е-урядування та забезпечення стабільності його функціонування, залежить від багатьох факторів, що відрізняються в різних країнах. З теоретичної точки зору, найбільш ґрунтовний аналіз проблем розвитку країн, що розвиваються, було зроблено в межах постколоніальної теорії та теорії конструктивізму в міжнародних відносинах. Вони дали поштовху для розвитку нинішніх інституційних та історико-структурних підходів, що можуть виступити основою для розроблення дієвих стратегій розвитку. Адже вони включають переоцінку цілей та функцій донорів у проєктах розвитку ІКТ, приділення більшої уваги основним внутрішнім силам, що стимулюють зростання інституційної та політичної стабільності, людським ресурсам, відносинам між суб'єктами реалізації реформ, зокрема налагодженню дієвого партнерства тощо.

Отже, постколоніальна теорія та адаптивний підхід забезпечують продуктивну альтернативу ідеалістичним теоріям та концепціям та надають належне теоретичне обґрунтування реформам публічного сектору, зокрема в контексті упровадження сучасних ІКТ. Вони також сприяють створенню легітимної бази для реалізації відповідних реформ та розроблення стратегій розвитку у країнах, що розвиваються. При цьому вони не вирішують усіх проблем, а лише підвищують адаптивність західних проєктів до місцевих реалій, завдяки урахуванню системи цінностей, що існує, наявного досвіду, традицій, об'єктивному оцінюванню наявних людських, фінансових, організаційних та інших ресурсів.

Особливості реалізації реформи у сфері публічного управління в Україні, зокрема щодо розвитку електронного урядування, стануть предметом для подальших досліджень.

Список використаних джерел

1. Мюрдаль Г. Возрастающая взаимозависимость государств и неудачи международного сотрудничества. *Мировая экономика и международные отношения*. 1980. № 5. С. 76–84.
2. Avgerou C. New socio-technical perspectives of IS innovation in organisations. Avgerou I.C. & La Rovere R.L. (Eds.). *Information Systems and the economics of innovation*. 2003. P. 141–161.
3. Bhatnagar S. E-government: Lessons from implementation in developing countries. *Regional Development Dialogue*. 2004. № 24. URL: <https://ideas.repec.org/p/ess/wpaper/id3274.html>.

4. Braa J., Hedberg C. The struggle for district-based health Information Systems in South Africa. *The Information Society*. 2002. № 18. PP. 113–127.
5. Cammack P. What the World Bank means by poverty reduction, and why it matters. *New Political Economy*. 2004. №9(2). P. 189–211.
6. Carden F. Knowledge to policy: Making the most of development research. Los Angeles, CA/London, UK. New Delhi, India/Singapore. *Washington, DC : Sage*. 2009. 224 p.
7. Ciborra C., Navarra D. D. Good governance, development theory, and aid policy: Risks and challenges of e-government in Jordan. *Information Technology for Development*. 2005. №11(2). P. 141–159.
8. Cilingir D., Kushchu I. *E-government and m-government: Concurrent leaps by Turkey. Mobile Government Lab (mGovLab)*. 2009. Retrieved May 9. URL: <http://www.mgovlab.org>.
9. Dhunpath, R., Paterson A. The interface between research and policy dialogue: Substantive or symbolic? *Journal of Education*. 2004. № 33. P. 125–146.
10. Edgren G. The unequal dialogue / In Olsson J. & Wohlgemuth L. (Eds.). *Dialogue in pursuit of development*. 2003. P. 23–38.
11. Escobar A. Encountering development: The making and unmaking of the Third World. *Princeton, NJ : Princeton University Press*, 1995. 312 p.
12. Fine B., Lapavistas C., Pincus J. *Development policy in the twenty-first century: Beyond the post-Washington consensus*. London, UK : Routledge, 2001. 244 p.
13. Gillwald A. Experimenting with institutional arrangements for communications policy and regulation: The case of telecommunications and broadcasting in South Africa. *The Southern African Journal of Information and Communication*. 2002. № 2 (1). URL: <https://hdl-bnc-idrc.dspacedirect.org/handle/10625/42241>.
14. Krishna S., Walsham G. Implementing public Information Systems in developing countries: Learning from a success story. *Information Technology for Development*. 2005. № 11 (2). P. 123–140.
15. Letch N., Carroll J. Excluded again: Implications of integrated e-government systems for those at the margins. *Information Technology & People*, 2008. № 21(3). P. 283–299.
16. Pender J. From structural adjustment to comprehensive development framework: Conditionality transformed? *Third World Quarterly*. 2001. 22 (3). P. 397–411.
17. Stiglitz J. E. *Towards a new paradigm for development: Strategies, policies, and processes*. Paper presented at the 9th Raul Prebisch Lecture. UNCTAD, Geneva, 1998. URL: <http://siteresources.worldbank.org/NEWS/Resources/prebisch98.pdf>.
18. Wallerstein I. M. *After developmentalism and globalization, what?* Paper presented at the Keynote address at conference, Development Challenges for the 21st Century, Cornell University, Ithaca, NY, 2004, October. URL: <https://www.iwallerstein.com/wp-content/uploads/docs/CORNELL.pdf>.
19. Wong W., Welch E. Does e-government promote accountability? A comparative analysis of website openness and government accountability. *An International Journal of Policy, Administration, and Institutions*. 2004. № 17 (2). P. 275–297.

References

1. Myrdal, G. (1980). Vozrastayushhaya vzaymozavysymost gosudarstv y neudachy mezhdunarodnogo sotrudnychestva. *Myrovaya ekonomyka y mezhdunarodnyye otnosheniya*, 5, 76–84 [in Russian].
2. Avgerou, C. (2003). New socio-technical perspectives of IS innovation in organisations. Avgerou I.C. & La Rovere R.L. (Eds.). *Information Systems and the economics of innovation*, 141–161.
3. Bhatnagar, S. (2004). E-government: Lessons from implementation in developing countries. *Regional Development Dialogue*, 24. URL: <https://ideas.repec.org/p/ess/wpaper/id3274.html>
4. Braa, J. and Hedberg, C. (2002). The struggle for district-based health *Information Systems in South Africa. The Information Society*, 18, 113–127.
5. Cammack, P. (2004). What the World Bank means by poverty reduction, and why it matters. *New Political Economy*, 9 (2), 189–211.
6. Carden, F. (2009). Knowledge to policy: Making the most of development research. Los Angeles, CA/London, UK. New Delhi, India/Singapore. *Washington, DC: Sage*.
7. Ciborra, C. and Navarra, D.D. (2005). Good governance, development theory, and aid policy: Risks and challenges of e-government in Jordan. *Information Technology for Development*, 11 (2), 141–159.
8. Cilingir, D. and Kushchu, I. (2009). *E-government and m-government: Concurrent leaps by Turkey*. Mobile Government Lab (mGovLab). URL: <http://www.mgovlab.org>.

9. Dhunpath, R. and Paterson, A. (2004). The interface between research and policy dialogue: Substantive or symbolic? *Journal of Education*, 33, 125–146.
10. Edgren, G. (2003). The unequal dialogue. In Olsson J., & Wohlgemuth L. (Eds.). *Dialogue in pursuit of development*, 23–38.
11. Escobar, A. (1995). Encountering development: The making and unmaking of the Third World. Princeton, NJ: Princeton University Press.
12. Fine, B. Lapavitsas, C. and Pincus, J. (2001). *Development policy in the twenty-first century: Beyond the post-Washington consensus*. London, UK: Routledge.
13. Gillwald, A. (2002). Experimenting with institutional arrangements for communications policy and regulation: The case of telecommunications and broadcasting in South Africa. *The Southern African Journal of Information and Communication*, 2(1). URL: <https://hdl-bnc-idrc.dspacedirect.org/handle/10625/42241>.
14. Krishna, S. and Walsham, G. (2005). Implementing public Information Systems in developing countries: Learning from a success story. *Information Technology for Development*, 11 (2), 123–140.
15. Letch, N. and Carroll, J. (2008). Excluded again: Implications of integrated e-government systems for those at the margins. *Information Technology & People*, 21 (3), 283–299.
16. Pender, J. (2001). From structural adjustment to comprehensive development framework: Conditionality transformed? *Third World Quarterly*, 22 (3), 397–411.
17. Stiglitz, J.E. (1998). *Towards a new paradigm for development: Strategies, policies, and processes*. Paper presented at the 9th Raul Prebisch Lecture, UNCTAD, Geneva. URL: <http://siteresources.worldbank.org/NEWS/Resources/prebisch98.pdf>.
18. Wallerstein, I.M. (2004). *After developmentalism and globalization, what?* Paper presented at the Keynote address at conference, Development Challenges for the 21st Century, Cornell University, Ithaca, NY. URL: <https://www.iwallerstein.com/wp-content/uploads/docs/CORNELL.pdf>.
19. Wong, W. and Welch, E. (2004). Does e-government promote accountability? A comparative analysis of website openness and government accountability. *An International Journal of Policy, Administration, and Institutions*, 17 (2), 275–297.

Fisenko N. V.,

Postgraduate Student of Political Science and Philosophy Department, KRIPA NAPA, Kharkiv
ORCID 0000-0003-3333-6582

IMPLEMENTATION OF INFORMATION AND COMMUNICATION TECHNOLOGIES IN THE ACTIVITIES OF PUBLIC AUTHORITIES OF DEVELOPING COUNTRIES: EXPERIENCE FOR UKRAINE

The success of public sector reforms, the implementation of e-government and the stability of its functioning depend on many factors that differ from country to country. From a theoretical point of view, the most thorough analysis of the problems of the development of developing countries was made within the framework of post-colonial theory and the theory of constructivism in international relations. They provided the impetus for the development of existing institutional and historical-structural approaches that could form the basis for developing effective development strategies. They include a reassessment of the goals and functions of donors in ICT development projects, a greater focus on internal forces that drive the growth of institutional and political stability, human resources, relations between reform actors, including the establishment of an effective partnership, and so on.

Thus, post-colonial theory and an adaptive approach provide a productive alternative to idealistic theories and concepts and provide a strong theoretical ground for public sector reforms, in particular in the context of implementing modern ICT. They also help to create a legitimate basis for implementing appropriate reforms and strategies in developing countries. At the same time, they do not solve all problems, but only increase the adaptability of Western projects to local realities, taking into account the existing system of values, experience, traditions, objective assessment of available human, financial, organizational and other resources.

Keywords: public administration, public administration bodies, e-government, information and communication technologies.

Надійшла до редакції 14.01.2020 р.